

*Shared Experience
Споделен опит*

ПОРТФОЛИОТО – ИНОВАЦИОННА ТЕХНОЛОГИЯ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ПРАВА И ОТГОВОРНОСТИ У 3 – 7-ГОДИШНИТЕ ДЕЦА В ПРИРОДАТА

Любимка Габрова, Поля Григориева
ЦДГ „Кокиче“ – Плевен

Резюме. Авторите споделят опит за социализация на 3 – 7-годишните деца чрез апробиране на портфолиото като съвременна иновационна технология в процеса на обучение за формиране на права и отговорности у 3 – 7-годишните деца в природата.

Keywords: portfolio, nature, socialization

Усвояването на екологични и етични норми, ценности и отношения в предучилищна възраст е целесъобразно поради промените в начина на взаимодействие на развиващата се личност със заобикалящата я среда, поради появата и формирането в тази възраст на екологична отговорност и изграждането на динамични стереотипи за взаимодействие с природата, които остават за цял живот. Тези процеси поставят пред педагозите въпроса за същността на ефективното екологично образование и възпитание – цел, структура, форми, средства. В тази посока в предучилищната педагогика все по-често се търсят алтернативни педагогически технологии. Планирането, организирането и провеждането на съвременното обучение в интерактивна образователна среда е необходим избор, гарантиращ ефективността на образователния процес.

Ето защо педагогическият екип в ЦДГ „Кокиче“ – Плевен, си постави за **цел** – социализация на детето чрез въвеждане и ориентиране в природния свят посредством съвременните технологии.

Задачите са ориентирани към:

1. Формиране на права и отговорности у 3 – 7-годишните деца в природата.
2. Прилагане на портфолиото като съвременна технология в процеса на обучение, съобразно възрастовите особености на децата.

Въвеждането на детето в света на природата и осигуряването на екологични параметри на личните му въздействия (права и отговорности) е важен аспект на социализацията. В този процес детето:

- се ориентира към природата като към ценност на културата;
- постига екологосъобразно поведение въз основа на адекватно естественонаучно отразяване на връзките и зависимостите в заобикалящата го природна среда;
- изпитва удоволствие както от възможностите да закриля определени природни обекти, така и от опитите си за съхраняване на природното равновесие;
- открива и развива стремежа си за изпитване на удоволствие при контакти със заобикалящата го природна среда и нейното благотворно въздействие върху общото му самочувствие.

В педагогическото взаимодействие за постигане на целта на екологичното възпитание бяха приложени *методите* – наблюдение, демонстрация, моделиране, експеримент, разказ, упражнение, беседа, групово решение, и *съвременна иновационна технология в процеса на обучение* – **портфолио за обучение на децата**.

Предположихме, че ако апробираме портфолиото като съвременна иновационна технология в процеса на обучение за формиране на права и отговорности у 3 – 7-годишните деца в природата, те ще овладеят знания, умения и компетенции за разбиране, опазване и отговорно отношение към природата.

Понятието „портфолио“ се употребява още в епохата на Ренесанса, като се свързва с папка, колекция, албум със скици или картини, чрез които различните творци са представяли своите продукти. В контекста на образованието портфолиото се разбира като „колекция от учебни материали“, които са различни по различните образователни направления (макети, рисунки, предмети, задачи, фотографии, софтуер и пр.).

В предучилищното образование портфолиото може да се използва успешно от всички участници в процеса на обучение – *деца, педагози, родители*. То е възможност *децата* да ползват достатъчно количество информация, която може да се обновява, подменя и обогатява; съдържа творчески и визуални продукти; лесен достъп до портфолиото при проявен интерес от деца или *родители* (лесно преносимо); вариативност на приложение от *учителя* – в началото, края или в основна част на дадена ситуация, при нови знания, при затвърдяване или за обратна информация; в обучителни, игрови или практически дейности в режима на децата и др. Ето защо маркираме въпросите: Какво представлява портфолиото, предназначено за обучение на децата? Защо е необходимо изработването и поддържането му? Има ли тази технология перспективи за използване в предучилищното образование?

Анализът на педагогическата литература показва, че портфолиото се дефинира нееднозначно. Най-често то се определя като:

- съвкупност от документи, набор от материали, практически модели, предмети, инструменти, насочени към постигане на конкретна, определена образователна цел (Павлов, 2003);

– един от методите за оценяване на представянето на педагога (Гюрова, 2008);

– съвременна образователна технология (Гюрова, 2008).

За да не се ограничи разбирането за портфолиото, предназначено за обучение на децата като папка за съхраняване на документация от учебната практика, ще посочим някои негови **особености**:

1. В портфолиото се съхраняват *материали, които са подбрани лично от педагога* съобразно неговите виждания за добри учебни практики. От тези материали проличава стилът на общуване, мотивираността на педагога да внедрява иновативни идеи и решения. В този смисъл портфолиото представлява *авторов продукт, насочен към усъвършенстване на процеса на обучение*.

2. Портфолиото се явява *средство за вземане на самостоятелни решения* в процеса на обучение, *средство за прогнозиране* на последствията от тези решения.

3. Портфолиото е и *средство за самооценка* на постигнатите резултати в процеса на обучение съобразно поставените цели и в този смисъл то се явява инструмент за *рефлексивен анализ* на собствената педагогическа и на децата дейност. В резултат на този анализ се отчита по-адекватно ефективността на използваните методи и средства в процеса на обучение.

В. Гюрова (2008) определя следните **функции на портфолиото** като съвременна иновационна технология в образователния процес:

– *съдържателна* – представя богатия опит на педагога чрез учебни продукти, които отговарят на съвременните изисквания за личностно ориентиран подход в образованието, чрез умело използване както на традиционни, така и на интерактивни методи на обучение;

– *комуникативна* – може да бъде база за обмяна на опит между колеги или комуникация учител – дете, родител – дете;

– *диагностична* – показва достигнато равнище на развитие на децата за даден период от време;

– *рефлексивна* – подпомага процеса на осмисляне и анализиране на педагогическата дейност. Чрез „поглед назад“ към извършената работа може да се формира оценка за нейната ефективност;

– *развиваща* – мотивира и стимулира педагога и децата за непрекъснато развитие и усъвършенстване на компетентност.

За учебната практика в българското образование портфолиото е една сравнително нова образователна технология. В световен мащаб портфолиото, като специфична технология, се използва още през 70-те години на XX век. У нас в началото на XXI век се появиха теоретични изследвания за същността, функциите и видовете портфолио (Гюрова, 2006).

В зависимост от конкретните цели на обучението се избира и типът портфолио: портфолио от документи; портфолио от постижения; рефлексивно

портфолио. Освен това са възможни и комбинирани варианти, съответстващи на поставената цел. Всички видове е необходимо да съдържат:

- титулна страница;
- съпровождащ текст от притежателя на портфолиото с описание на целта и задачите;
- съдържание на портфолиото с изброяване на основните му елементи;
- самоанализ и прогноза (или план) за бъдещето.

Целите на портфолиото, като технология на обучение, са свързани с *наблюдение, контролиране, оценяване на индивидуалните постижения на децата; активизиране на тяхната дейност, повишаване на образователната им активност; прогнозиране на личностното развитие на 3 – 7-годишни деца; индивидуализация на образованието.*

Идеята ни бе чрез портфолиото, като технология за обучение, да акцентираме върху: познавателната дейност на децата, учебната мотивация, свободния избор на познавателна дейност и равнището на развитие на нагледно образното мислене. При изработването и апробирането се съобразихме със следните *съдържателни принципи: достоверност, обективност; цялостност; тематична завършеност на представените материали.*

Портфолиото може да бъде структурирано по различен начин, съобразно своето предназначение. Екипът на ЦДГ „Кокиче“ участва в *конкурс за дидактични помагала и пособия „В света на природата – детските права и отговорности“*, провел се в Плевен – май 2013 г., във връзка с реализиране на плана на Регионален инспекторат по образование – Плевен, за учебната 2012/2013 г. и инициативите на националната кампания „Участвам и променям“, като се представихме с портфолио (класирано на първо място в Плевен), структурирано в следните основни части:

Уводна част, която включва:

- информация за педагога;
- резюме на образователното направление;
- описание на необходимите умения на децата за справяне с образователното съдържание.

Първа част. *Документация по обучителния процес* – включва:

- резюме на образователното направление – съдържа: анотация, цел и задачи, методи, дейности, средства, основни теми, времето за тяхното усвояване, форми на оценяване и контрол;
- работна схема – съдържа: целите, задачите, разпределение на времето за изпълнението им, методите и средствата;
- образователно съдържание, оформено като отделни раздели (модули и теми).

Втора част. *Оценяване* – включва:

Оценяване на постиженията:

- задачи за всеки раздел;

– критерии и показатели за оценяване на постиженията.

Оценяване на поведението на децата:

– описание на методи за оценяване на поведението на децата по време на ситуацията;

– критерии и показатели за оценяване на поведението.

Оценяване на прилагането на теоретичните знания в практиката:

– описание как се прилагат дадени умения на работното място – връзка и приложимост на обучението с практиката.

Оценяване на ефективността на учебния процес:

– форми (приложения, формуляри, визуални карти) за получаване на обратна връзка за обучението по образователното направление.

За осъществяване на целта и задачите с изработеното портфолио ориентирахме дидактическите насоки към: стимулиране на желание за грижи и опазване на природата, запознаване с източниците на замърсяване на природата, възпитаване в опазване на природната среда, а конкретното съдържание е разпределено в:

1. *Раздел за правата на децата в природната среда:* Да опозная природата. Да играя и почивам сред чиста природа. Имам право на чиста вода. Имам право да дишам чист въздух. Да се радвам на растенията и животните. Да бъда здрав и да спортувам.

2. *Раздел за формиране на отговорности на децата към природата:* Да пазя чиста и красива природата. Да събирам боклуците на определените за това места. Да пестя водата. Да пазя своето здраве и да ходя пеша. Да напомням на възрастните, че пушенето е вредно. Да пазя растенията и да се грижа за тях. Да не чупя клони на дърветата. Да се грижа за животните. Да живея в екологично чиста среда.

3. *Раздел с дидактични игри:* „Преоткриване на природата“, „Парад на боклука“, „Нещата, които виждам“, „Какво ми харесва, какво не ми харесва“, „А сега какво да правим?“, „Подреди сезона“, „Подреди и разкажи“, „Кой замърсява нашата Земя?“, „Как да се спасим?“, „Открий картинки от нашия град/край“, „Кой живее в чистата гора?“, „Ден на зеленината“, „Подреди морета, реки, язовири“, „Етажите на гората“.

4. *Раздел с творческа и креативна насоченост:* художествена литература (приказки, разкази, стихове, гатанки); музикални произведения (музика, песни, музикални игри и загадки); изобразителна дейност (модели за оцветяване, задачи за моделиране и апликиране); игрова култура (пъзели, лото-карти, мозайки и др.); КТБД (природни и отпадъчни материали, оригами, разгъвки на различни предмети от природна и социална среда).

Съгласно регламента на конкурса портфолиото отговаря на определени изисквания – тематично да е обвързано с детските права и отговорности; да е съобразено с учебното съдържание и тематични направления на ра-

ботата в детската градина; да е носител на следните характеристики: достъпност, да развива детското мислене и познание, многофункционалност, актуалност, действеност, оригиналност, нестандартност, интегративност, комплексност, интерактивност, естетичност, безопасност при ползване, съдържателност на информацията и др.

От апробирането на портфолиото като технология в педагогическия процес при образователно направление „Природен свят“ за 3 – 7-годишни деца могат да се направят следните **изводи и обобщения**:

1. Ефективността от използване на портфолиото като технология в педагогическия процес за запознаване с правата на децата в околната среда и въвеждане на децата в света на природата е, че се постигнаха следните *резултати*: овладяха знания, умения, отношение и компетенции. Децата според възрастовите си особености (степен на овладяване и достигнато равнище) *постигнаха*:

- формиране на познавателно-информационните детерминанти на екологосъобразно отношение към заобикалящия свят (запознаване с научни факти, формиране на представи);

- развитие на отношението на детето към себе си, като носител на осъзнато, дейно и водещо начало във взаимодействията със заобикалящия свят;

- формиране и развиване на умения за прилагане на екологичен подход при самонаблюдението и наблюдението в заобикаляща среда;

- формиране на интелектуални и практически умения (сръчности);

- формиране на умения за прогнозиране на екологични последици от своята собствена дейност и от дейността на другите (хора и природни процеси и явления) и изграждане на първоначална ориентация към опазване и защита на природната среда;

- запознаване и осъзнаване на права и отговорности от децата от 3 – 7 години в света на природата.

2. *Позитивни промени* у 3 – 7-годишните деца, настъпили след използване на портфолиото в процеса на обучение, игра, практическа дейност:

- децата планират работата си съобразно набелязаните конкретни цели;

- носят отговорност за изпълнението на набелязания план (алгоритъм на действие);

- могат да работят самостоятелно и в екип;

- осъзнават своите силни и слаби страни;

- решават проблеми и преодоляват конфликти;

- планират следващи стъпки и по-дългосрочни стратегии за изява и собствено развитие;

- участват в различни дейности – обучаваща; творческа; социална; комуникативна.

3. *Позитивни резултати за педагога* от използването на портфолио като иновативна образователна технология в образователно направление „Природен свят“ се свеждат до:

- проучване на реалните нужди от знанията, уменията и компетентностите, които трябва да се формират у подрастващите;
- по-добро, целесъобразно и адекватно планиране на процеса на обучение;
- адекватен и системен контрол, самоконтрол и оценка на резултатите от обучението;
- стимулиране и насочване в правилна посока на интелектуалния и творческия потенциал на децата и проявите на творчество и креативност на обучаемите.

4. *Предложеният вариант на портфолио е устойчив*, защото дава възможност да се прилага в различни режимни моменти от живота на децата в детската градина; може да се приложи в обучителния процес и на други образователни направления (социален свят, български език и литература, математика, изобразително изкуство, конструктивно – техническа и битова дейност, игрова култура); има приложимост при всички възрастови групи с диференциране на задачите и целите по всички теми от ОН „Природен свят“; има приложимост при всички основни дейности в детската градина; има интегративност в съдържанието на дидактичния материал; може да се използва от учители, родители и деца; обогатява развитието на педагогическата практика в предучилищното образование и възпитание.

5. *Ефектността* от използването на портфолиото кореспондира с идеята за хуманизиране на образователната среда чрез подобряване на резултатите от възпитанието и обучението на детето и в следващия етап от неговото развитие – училището. Взаимодействието на педагога с децата при използване на портфолио като технология в педагогическия процес в процеса на обучение, игра, практическа дейност детерминира хармонизиране на трите главни формиращи фактора – социална среда и взаимодействие с елементите на микро- и макроравнище; организирано обучение и възпитание; социална активност, дейност и самодейност на индивида, включително и самовъзпитанието като висше равнище на човешката самодейност и творчество.

6. *Портфолиото е авторски продукт* на индивидуално изработване с подчертано творческо участие. Изразява се в свободния избор на материалите, тяхната интерпретация, анализ и оценка. Индивидуалният стил, различните степени на активност и мотивираност при изработването на портфолиото го правят уникален и автентичен продукт. То способства за създаване на условия за нов начин на оценка и самооценка. Предложеният вариант на портфолио има препоръчителен характер. Могат да се добавят или изваждат компоненти в зависимост от спецификата на образовател-

ното направление, целите на учебния процес и спецификата на опита на децата, възрастовите им особености, етапите на планирана или практическа ситуация, формата на организация на дейността на децата, вида дейност (обучение, игра, практическа дейност), но винаги ориентиран към личността на детето.

Задълбоченият анализ, осмислянето на предимствата и недостатъците, на възможните технологични варианти при прилагане на портфолиото като технология за обучение на 3 – 7-годишните деца в детската градина може да доведе до превръщането му в образователна реалност и у нас.

ЛИТЕРАТУРА

- Гюрова, В. и др. (2006). *Приключението учебен процес*. София: Агенция Европрес.
- Гюрова, В., Божилова, В. (2008). *Портфолиото на преподавателя*. София: Агенция Европрес.
- Павлов, Д. (2003). *Образователни информационни технологии*. София.

**THE PORTFOLIO – AN INNOVATIVE TECHNOLOGY
IN THE TRAINING PROCESS FOR FORMING RIGHTS
AND RESPONSIBILITIES OF 3 -7 YEARS
OLD CHILDREN IN NATURE**

Abstact. The authors share experience for socialization of 3 - 7 years old children through experimentation of the portfolio as modern innovative technology in the training process for forming rights and responsibilities of children in nature.

✉ **Mrs. Lyubimka Gabrova, Mrs. Polia Grigorieva**
Kindergarten “Snowdrop”
Pleven, Bulgaria
E-mail: lgabrova@abv.bg
E-mail: polqq67@abv.bg